

KAMU POLİTİKALARININ OLUŞTURULMA SÜRECİNDE SOSYAL MEDYANIN ETKİSİ: DEZENFORMASYON, MANİPÜLASYON VE PROPAGANDA

Aykut BALCI*

Adem KESER**

Öz

Bu araştırmanın amacı, kamu politikalarının oluşturulma sürecinde sosyal medyanın etkisi: dezenformasyon, manipülasyon ve propaganda üzerine bir analiz ortaya koymaktır. Bu çalışmanın yöntemi, literatür analizine dayanan, kavramsal çerçeve ana başlığı altında sırasıyla kamu yönetimi, politika, siyaset, kamu politikası, kamu politikası analizi, kamu politikası süreçleri, kamu politikasında rol oynayan aktörler, dezenformasyon, manipülasyon ve propaganda kavramları ve sosyal medya olgusu, sosyal medyanın kamu politikalarının oluşturulma sürecindeki etkisine değinilerek konu sosyal medyadaki paylaşımlarının dezenformasyon, manipülasyon ve propaganda kavramları perspektifinde tartışılacak ve elde edilen veriler ışığında alanyazımdan elde edilen bilgilerin sentezlenmesiyle analiz edilip nihai olarak çözüm önerileri sunulmaya çalışılacaktır. Araştırma sonucunda, sosyal medyada paylaşılan bilgilerin ne kadarının doğru ya da yanlış olduğu kadar manipülasyon amaçlı yapıp yapılmadığı veya gizli bir propaganda faaliyeti çerçevesinde yürütüldüğü bilinmezliği günümüzün en önemli olgusu haline gelmiştir. Ani gelişen olaylar karşısında sonucu belirsiz ve tartışmalı konular hakkında sosyal medyada asılsız paylaşımlar, kamuoyunu yanıltma, sosyal karmaşa ve toplumsal ayaklanmalara neden

* Öğr. Gör., Ardahan Üniversitesi, Çıldır Meslek Yüksek Okulu, Adalet Bölümü, balci_aykut53@hotmail.com, Ardahan, Türkiye

** Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Doktora Öğrencisi, ademksr@hotmail.com, Bursa, Türkiye

olma riski kamu otoritesini ve bireylerin haber alama özgürlüğü açısından güveninin sarsılmasına yol açabilir.

Anahtar Kelimeler: Dezenformasyon, Kamu Politikaları, Manipülasyon, Propaganda, Sosyal Medya

THE IMPACT OF SOCIAL MEDIA IN THE FORMATION PROCESS OF PUBLIC POLICIES: DISINFORMATION, MANIPULATION, AND PROPAGANDA

Abstract

The purpose of this research is to present an analysis on the influence of social media in the process of public policy-making, specifically focusing on disinformation, manipulation, and propaganda. The methodology of this study is based on literature analysis, under the conceptual framework headings including public administration, politics, policy, public policy, policy analysis, actors involved in public policy, concepts of disinformation, manipulation, and propaganda, the phenomenon of social media, and the impact of social media on the process of public policy-making. The subject will be discussed in the context of disinformation, manipulation, and propaganda perspectives by examining the posts on social media, and through the synthesis of information obtained from the literature, the collected data will be analyzed to provide potential solutions and recommendations. As a result of this research, the ambiguity regarding the accuracy of the information shared on social media, the extent to which it is deliberately manipulated, or conducted within the framework of hidden propaganda has become one of the most crucial phenomena of our time. In the face of sudden events, the spread of false information on social media about uncertain and controversial topics poses a risk of misleading the public, causing social turmoil, and leading to societal uprisings. This situation may undermine the trust in public authorities and individuals' freedom to access reliable information.

Keywords: Disinformation, Public Policies, Manipulation, Propaganda, Social Media

1. GİRİŞ

Küreselleşme olgusunun ortaya çıkması ve teknolojik gelişmelerin ve değişmelerin hızlanmasıyla birlikte kitle iletişim araçları ve medya alanlarında da bu doğrultuda gelişmeler yaşanmıştır. Bu süreçte geleneksel medya dijitalleşerek Web 2.0 teknolojisine ve sosyal medyaya evrilmiş ve sosyal medya da kişilerin,

toplumların, siyasi aktörlerin, hükümetlerin, siyasi partilerin, muhalif seslerin, terör örgütlerinin, gazetecilerin, baskı gruplarının, sivil toplum örgütlerinin ve ulusal ya da uluslararası yapıların faaliyetlerini duyurdukları, bilgiye eriştikleri, bilgiyi paylaştıkları, kendilerini ifade ettikleri, hedef kitlelerine rahatlıkla ve daha düşük maliyetle ulaşabildikleri yeni ve hızlı bir mecra haline gelmiştir. Bu süreçte sosyal medya mecraları, kitleleri bir araya getirerek onların etkileşim haline gelmeleri sürecinde önemli sanal mekânlar olmuştur.

Sosyal medya mecralarının sunmuş olduğu bu olanaklar, zaman içinde hem kullanıcı sayısının hem de bu ağların popülaritesinin artmasına sebep olmuştur. Bu sürecin en net göstergelerinden birisi de şüphesiz toplumsal hareketlerdir. Kullanıcılar sosyal medya mecralarında bir araya gelmek ve kolektif olarak hareket etmek suretiyle kamu politikalarının oluşturulma sürecinde, siyasal iktidarlar tarafından yapılacak toplumsal ve siyasal düzenlemelerin ya da alınacak bu minvalde kararların seyrini değiştirme teşebbüsünde bulunarak bu sürece katılma çabası içine girebilirler. Sosyal medyanın etkileyici, kapsayıcı ve kuşatıcı etkisinin farkında olan bu kitlenin taleplerinin dikkate alınıp alınmayacağına siyasal iktidar karar verir. Ancak bu karar verme süreci siyasal iktidarlar için her zaman kolay olmamaktadır. Nitekim kamu politikalarının oluşturulma sürecinde şeffaflık ve açıklık ilkelerinin göz ardı edilmesi ya da gerçekleştirilecek politikalar neticesinde bir kesimin mağdur olması/hoşnut olmaması tepkiye sebep olacaktır. Günümüzde sosyal medya platformları, bu tepkinin gösterilebileceği en güçlü mekânlar olarak karşımızda durmaktadır.

Ancak kitlelerin sosyal medya aracılığıyla bir siyasal katılım şeklinde siyasal iktidarların kararlarına yönelik olarak gerçekleştirdikleri tepkilerin, zaman zaman çeşitli sorunları da beraberinde getirdiği söylenebilir. Bu sorunların başında dezenformasyon gelmektedir. Kamu politikalarının oluşturulma sürecinde, sosyal

medyada sürecin dezenformasyon kıskacına alınması ve olayları ya da kitleleri manipüle etmek suretiyle yalan bilginin belli bir amaç yönünde kanalize edilerek propaganda malzemesi haline getirilmesi son dönemlerde sık yaşanan tartışmaların başında gelmektedir. Bu süreç, bilinçli ve planlı olabileceği gibi yanlış anlama ve dikkatsizlik gibi kasti olmayan nedenlerden de kaynaklanabilir. Nitekim günümüzde yalan ve gerçek kavramları arasındaki çizginin giderek bulanık bir hale geldiği tartışılmaktadır. Bu anlamda doğruluğu teyit edilen birçok bilgi olabileceği gibi yalan ve yanlış bilgiler üzerine bina edilen çok fazla sayıda uydurma bilgiler de bulunmaktadır. Burada amacın, kitleleri yanıltmak, onları yönlendirmek, bazı çıkarlar doğrultusunda gündemi belirlemek ya da herhangi bir siyasi ideoloji ve söylem açısından propaganda yapmak olabilir.

2. KAMU YÖNETİMİ, POLİTİKA VE SİYASET KAVRAMLARI

Kamu yönetimi, siyasi liderliğin politikalarını ve programlarını hayata geçiren bir süreçtir ve bu anlamda, hükümetin eylem kapasitesi ve operasyonel aygıtı olarak tanımlanabilir. Kamu yönetimi, hükümet sistemlerinin çeşitli programları ortaya çıkardığı ve yürürlüğe koyduğu andan itibaren var olmuştur ve kapsamlı bir şekilde, bu programların uygulama sürecini denetler. Kamu yönetimi, yönetim sektörünün geniş yelpazesinde faaliyet gösterir, kamu politikalarının belirlenmesinde önemli bir rol oynar ve sonuç olarak politik sürecin bir unsuru olur (Acar, 1999:312, Bakırtaş, 1998:20).

Sosyal bilimlerde, siyaset kavramının yerine Yunanca'dan türetilen ve 'şehir' anlamına gelen 'politics' terimi kullanılır. İngilizce 'policy' terimi ise politika anlamında kullanılır. Bu terimler, kavramsal açıdan belirli bir kullanım alanına sahip olduğu için, daha net bir anlayış sağlar. Türkiye'de, Arapça kökenli ve 'at eğitimci' anlamına gelen 'siyaset' kelimesi daha sık kullanılır. Bu perspektiften, 'siyaset' kelimesinin öncelikle devlet ve ülke yönetimi ile ilişkili bir kavram olduğunu ve 'yönetme' eylemini temsil ettiğini belirtmek doğru olur (Göçoğlu ve

Aydın, 2015:881). Alman Şansölyesi Bismarck'ın, "siyaset bir bilim değil... bir sanattır" söylemi de bu görüşü destekler. Bismarck'ın bu ifadesi, hükümeti yönetme sanatını temsil eder (Heywood, 2014;23).

Yayla (2016) göre siyaset, en temel ve en eski beşeri faaliyetlerden biri olup, zamanla çeşitli konularda etkisi artan ve kapsamı genişleyen bir aktivite olarak günümüzde en yaygın insan eylemlerinden biri haline gelmiştir. Ortalama bir kişi siyasetle ilgilenmese bile, siyasetin bu kişinin hayatını etkileyeceği bir gerçektir. Buna göre, bir kişinin siyaseti hayatının dışına atması, onun siyasetin etkisi dışında kalacağı anlamına gelmez (Yayla, 2016:23). 21. yüzyıl koşullarında, özellikle küresel toplumda siyaset yapma yetkisi olanların aldıkları kararlar bile, ilk bakışta kendilerini ilgilendirmeyen en uzak insanı etkiler (Gökçe vd., 2002:49-50).

Siyaset, Göymen (2009) tarafından "bir dizi hedefe ulaşmak amacıyla, kaynak kullanımındaki öncelikleri belirlemek ve tüm bunları sağlamak amacıyla karar verme süreçlerini uygulayan güç" şeklinde tanımlanmaktadır. Bu vurgu, siyasetin karar alma süreçlerinde bir yönetim eylemi olduğu düşüncesini destekler. Ancak politika kavramı, farklı sektörlerdeki kararları ve tasarıları temsil edebilir, örneğin uluslararası politika, sağlık politikası, ekonomi politikası veya sosyal politika gibi. Ancak bu çalışmada, politika kavramını, bir tasarımın, kararın ve yönetimin "policy" kelimesinin temsil ettiği anlamda kullanacağız. Sonuç olarak, bu çalışmada incelenen kamu politikası kavramında politika, karar alma süreçlerinde yönetimden çok, planlanan ve alınan kararları temsil eder (Göçoğlu ve Aydın, 2015:882).

2.1. Kamu Politikası ve Kamu Politikası Analizi

Dye (2013) kamu politikasını, "devletin ne yapmayı ya da ne yapmamayı tercih ettiği her şey" şeklinde tanımlar, aynı zamanda devletin yetki sahibi olduğu her

konuda kamu kurumları veya kamu görevlileri tarafından yürütülen eylemler ve işler olarak da tanımlanır (Akdoğan 2011'den akt., Göçoğlu ve Aydın, 2015:882). Her bir devlet organının, vergi indirim gibi tüm vatandaşları etkileyen kararlar veya köy düzeyinde alınan kararlar gibi, aldığı kararlar kamu politikası kapsamına girebilir.

Bir topluluk olarak, devletin çeşitli politika kararları alarak hizmet verme amacını yerine getirirken, bu kararların "kamu politikası" olarak adlandırılması, devlet dışı örgütlerin politikalarından ayrılmalarını sağlar (Usta, 2013). Kamu politikası kavramı, devletin tüm politika kararlarını içerir ve uluslararası politika, ekonomi politikası, sağlık politikası, eğitim politikası ve sosyal politika gibi tüm alanları kapsar.

Devletin bir konuda belirli bir uygulamaya karar vermesi veya vermemesi bir kamu politikası olabilirken, aynı zamanda konuyu görmezden gelme veya karar verme sürecine girmeme durumu da bir kamu politikası olabilir (Göçoğlu, 2015). Jones Dye (2013) ise, kamu politikasını, programlar, kararlar ve etkilerin üç aşamalı bir sürecini tanımlar. Bu aşamalar birbiriyle bağlantılıdır ve sonuç olarak politikanın nihai etkilerini oluşturur (Dye, 2013:2).

Kamu politikasının önemi, yönetim yapısına bağlı olarak ülkeden ülkeye değişebilir. Sanayi devrimi sonrasında sosyal sorunların artması ve yoksulluğun ortadan kaldırılması çabaları, devlet müdahalesinin artmasına yol açmıştır. Liberal bakış açısının daha az olduğu ülkelerde devlet müdahalesi daha yoğun olacak ve kamu politikaları daha geniş yer kaplayacaktır. Ancak liberal politikaların hakim olduğu ülkelerde, devletin piyasa müdahalesi daha az olacağı için, kamunun üzerindeki etkisi ve dolayısıyla kamu politikalarının uygulanması ve üretilmesi faaliyetleri de daha az olacaktır (Göçoğlu ve Aydın, 2015:882-883).

Politika analizi, ekonomik ve sosyal konularda güvenilir ve politikayla ilgili bilgi sağlamak, politika yapım sürecini daha net kavramak ve politika belirleyiciler üzerinde etkin olmak amacıyla yapılan bir çalışmadır. Bu, politikanın kimlerin ne kazandığına, neden kazandığına ve bu durumun hangi değişikliklere yol açtığına odaklanır. Hükümetlerin belirli politikaları neden seçtikleri ve bunların hangi sonuçları doğurduğu da bu analizin parçasıdır (Demir, 2011). Kamu politikası analizi, yönetimin gerçekleştirdiği eylemlerin genel olarak nedenleri, uygulama aşamaları ve sonuçları açısından değerlendirilmesiyle ilgilidir (Erat, 2014).

Politika analizinin ana hedefi, karar alıcılara kaliteli bilgi sunmaktır. Hükümet, bir dizi aksiyonel adımlarla yeni bir politika oluşturma kararı verir. Bu, etkili bir politika analizinin, en iyi bilimsel tekniklerin ve politik değerlendirmelerin birleştirilmesiyle gerçekleştirilebileceği anlamına gelir. Sonuçta, bir yasa, bir düzenleme veya bir proje gibi farklı formatlarda bir çıktıyla karar verme süreci son bulur. Bu sürecin toplum üzerindeki etkisinin belirlenmesi ve toplumda yarattığı değişimin incelenmesi, politika değerlendirmeleri kapsamında özenle ele alınır (Eryılmaz, 2013).

Politika ile ilgili öneri verme pratiği, hükümetin tarihi kadar eskiye dayanır. Günümüzde, toplumun giderek karmaşık hale gelmesiyle birlikte, karar vericilerin bilgiye olan ihtiyacı da artmıştır. Politika kararları, karmaşık teknik bilgileri ve sosyal-politik gerçeklikleri bir araya getirmeyi gerektirir. Ancak, kamu politikasının tanımlanması sürecinde bazı zorluklarla karşılaşılır. Bazı akademisyenler politikayı, hükümetin yapmayı ya da yapmamayı seçtiği eylemler olarak tanımlarken, diğerleri ise kamu politikasının belirli özelliklerine odaklanan tanımlar yapmaktadır (Demir, 2011).

2.2. Kamu Politikası Süreçleri

Çağdaş politik sistemlerde kamu politikası süreci, genellikle karışık ve düzensizdir. Bu sürece resmi veya gayri resmi birçok aktör, düzenli veya düzensiz bir şekilde katılır. Bu, çoğunlukla, kamu sorunlarını iş birliği içinde tarafsız bir şekilde çözme sürecinden ziyade, çıkarları çatışan tarafların mücadelesidir. Politikanın içerik ve biçimini belirleyen faktörlerin sayısı oldukça fazladır. Bu durumda hem süreç değişen bir çevrede devam eder hem de bu değişen çevrede politikaya ilişkin faktörler ve politikanın kendisi de değişir. Ancak, uygulamada çoğu kamu politikası, rutin hale gelmiş süreçlerdir ve bu rutin süreçler, çeşitli nedenlerle aksamalar ve hatta yeniden başlamalar yaşayabilir (Tamzok, 2007).

Kamuoyunda tartışılan konuların politika oluşturma sürecine dahil olması genellikle zaman alır. Bu konuların problem sıralamasında üst sıralara çıkmaları ve politika oluşturma süreci, resmi aktörlerin dikkatini çekerek başlar. Bu süreç, taleplerin resmi aktörlere iletilmesi, alternatif düşüncelerin değerlendirilmesi, uygulanacak politikanın belirlenmesi, politikanın uygulanması ve değerlendirilmesini içerir. Aşağıda, bu süreçler kısaca incelenebilir. (Yıldız ve Sobacı, 2013'dan akt. Akıncı, 2018):

Sorunların Tanımlanması ve Gündem Oluşturma: Bir sorunun ulusal düzeyde gündem olabilmesi ve genel bir konu olması gereklidir. Bireysel sorunların hükümetler tarafından dikkate alınması genellikle zordur. Kamuoyu oluşturmak suretiyle ulusal düzeyde gündem olmuş sorunlar bile resmi kurumlar tarafından gündeme alınmayabilir.

Amaçların ve alternatif çözüm önerilerinin tespiti; Resmi aktörlerin gündeminde yer alan sorunlar için ilgili kurumlar, idari komisyonlarda görüşerek konuya ilişkin bir amaç belirlerler. Daha sonra, çözüm önerileri ve alternatifler

belirlenir. Bir kararın oluşumunda, politikanın etki alanıyla doğru orantılı olarak çeşitli kararlar ve görüşmeler yaşanır.

Politikaların oluşturulması ve uygulanması; Bu aşamada alternatif çözüm önerileri arasında hangisinin kamu yararının en yüksek olduğuna karar verilir. Karar verilirken politikanın hem olumlu hem de olumsuz yönleri dikkatlice incelenir. Kamu politikası belirlendikten sonra, altyapı hazırlanır ve politikanın uygulamasına geçilir.

Politikanın değerlendirilmesi ve gerektiğinde süreci yeniden başlatma; Resmi aktörler tarafından kamu sorunlarını çözme noktasında uygulanan politikaların başarılı olup olmadığı takip edilmelidir. Sorunlu alanlar belirlenirse, ilk hedefe ulaşmak için müdahale edilir. Politikanın başarısız olması durumunda, politika terk edilir ve sürecin başında yeni bir politika belirlenmesine geçilir.

2.3. Kamu Politikasında Rol Oynayan Aktörler

Kamu politikalarının oluşturulma sürecinde, doğrudan ya da dolaylı biçimde bu sürece etki eden veya üzerinde baskı oluşturan çeşitli unsurlar bulunur. Parlamento, yargı organları, hükümet, siyasi partiler, bireyler (seçmenler-vatandaşlar), basın, sivil toplum örgütleri-aktivist gruplar ve uluslararası kurumlar bu etkenlerden sadece bazılarıdır. Kamu politikalarını şekillendiren etkenlerin analizinde, söz konusu ülkenin yönetim biçimi belirleyici bir rol oynar. Demokratik veya demokratik olmayan sistemlerde bu etkenlerin özellikleri farklılaşacaktır. Örneğin, demokratik bir yapıya sahip ülkelerde yer alan bazı aktörler, demokratik olmayan ülkelerde bulunmayabilir. Bu çalışmada demokratik ülkelerdeki etkenler baz alınmıştır ve bu etkenler aşağıda kısaca tanımlanacaktır (Korkmaz, 2014:4).

2.3.1. Parlamento

Gelişmiş ve modern bir toplumda herhangi bir konuyla ilgili olarak ortaya çıkan gereksinim, mesele ya da beklentinin halkın gündeminde kalıcı olması üzerine, aracı olan resmi ve sivil kurumlar aracılığıyla devlete, hükümete ya da kamu kurumlarına bildirilir. Hükümetin konuyu gündeme alması ve bürokratik kurumlarıyla çözüm yolları üzerinde çalışmaya başlaması neticesinde konunun çözümü için yasal düzenleme gerektiği kanısına varılması durumunda, konu parlamentoda çözülebilmesi için meclis gündemine taşınır. Birçok ülkede parlamentolar, senatolar ve temsilciler meclisi olmak üzere iki kanattan oluşmaktadır (Eryılmaz, 2013:132).

Parlamento, senato ya da temsilciler meclisi ayırt etmeksizin burada belirtilmesi gereken konunun her çeşit politika formasyonunun en sonunda parlamentolarda yapılmasıdır. Parlamenter rejimlerde yürütmenin yasama üzerindeki etkisi çok fazla olduğunu söyleyebiliriz. Meclislerin kamu politikası sürecindeki rolleri hem formasyon esnasında hem de uygulama ve değerlendirme aşamasında denetim yoluyla da görülmektedir. Netice olarak modern devlette meclislerin kamu politikaları sürecinde en etkili kurumlardan olduklarını söyleyebiliriz (Çevik ve Demirci, 2015:72).

2.3.2. Yargı Kurumları

Modern sistemlerde, kuvvetler ayrılığı ilkesi gereği yasama, yürütme ve yargı kurumları arasında teorik anlamda bir denge bulunmaktadır. Ancak pratikte, bazen yasamanın, bazen yürütmenin ve bazen de yargının etkili olduğu durumlar ortaya çıkabilir. Yargının yasama ve yürütme üzerinde belirli bir denetimi bulunmaktadır. Öyle ki, yasama ve yürütme tarafından belirlenen bir politika, yargı organı tarafından iptal edildiğinde, bu politika yürürlüğe giremez. Yargının bir kararıyla bahsi geçen kamu politikası geçersiz hale gelir (Eryılmaz, 2013:132).

Bu anlamda Türkiye’de en üst yargı organı olan Anayasa Mahkemesi ve aşağıya doğru sırasıyla Danıştay, Bölge İdare ve İdare Mahkemeleri ve diğer yerel mahkemelerin kamu politikası oluşturulması sürecinde yargısal rolleri vardır.

2.3.3. Hükümet ve Kamu Bürokrasisi

Modern devlet yönetiminde, siyasi yön bir kenara bırakılırsa, yürütme organı kamu yönetiminin temel bileşenidir. İdari açıdan, tüm kamu kuruluşlarının yapı ve işleyişi yürütme organının bünyesinde yer alır ve bu bağlamda kamu yönetimi kavramı hedeflenir. Kamu politikalarının oluşturulma sürecinde, hükümet ve kamu bürokrasisi (askeri ve idari) tarafından en önemli rolün oynandığı söylenebilir. Kamu politikalarının oluşum süreci incelendiğinde, toplumsal konuların gündeme gelmesinde, siyasetçiler ve kamu görevlilerinin toplum kadar büyük katkıda bulunduğu görülmektedir (Çevik ve Demirci, 2015:73-74).

Bürokrasi, devletlerin üstlenmiş oldukları kamu hizmetlerini en alt seviyeden en üst düzeye kadar hiyerarşik bir şekilde örgütlenen alanında uzmanlaşmış memurlardan oluştuğu (Göküş, 2000:36) için kamu politikalarının oluşturulma sürecinde bürokrasinin de büyük katkısı vardır. Çünkü politika programı için yasal düzenleme yapılırken tasarımı hazırlayan ve bir yapı alt yapı oluşturan teknik bürokratlardır. Bu teknik bürokratların bu çalışmaları olmazsa siyasilerin kendi başlarına çok fazla yapamazlar. Yine uygulanabilir hale gelen politikaların uygulanması da tamamen kamu görevlilerin omuzlarındadır (Çevik ve Demirci, 2015:73-74).

Ancak kamu bürokrasisi, ülkeden ülkeye, yapısal ve işleyiş açısından farklılık gösterebilir. Özellikle küçük ve gelişmemiş ülkelerde, kamu bürokrasisi daha az karmaşık bir yapıya sahip olabilir ve daha az sayıda personel çalıştırabilir. Bu tür ülkelerde, kamu politikalarının oluşturulmasında bakanlar kuruluna doğrudan

erişilebilir ve kabine etkisiyle sorunlara çözüm bulunabilir. Bununla birlikte, gelişmiş veya gelişmekte olan büyük ülkelerde kamu bürokrasisi genellikle büyük ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu durumda, kamu politikaları çeşitli karmaşık süreçlerden geçmek durumundadır. Ayrıca, kamu politikası sürecinde toplumsal grupların veya kamu bürokrasisindeki kesimlerin etkisi, ülkelere göre değişiklik gösterebilir (Çevik ve Demirci, 2015:73-74).

2.3.4. Siyasi Partiler

Demokratik yönetimlerin en kritik unsurlarından biri siyasi partilerdir. Özellikle çoğulcu demokrasilerde, siyasi partiler toplumun farklı siyasi eğilimlerini temsil eder ve aynı politik düşünceleri paylaşan kişilerin bir araya gelmesini ve siyasi aktivite gerçekleştirmesini sağlar. Siyasi partiler, halk tarafından oluşturulur ve hükümeti yönetme hakkı verildiğinde, yürütme veya yasama organlarında görev alırlar. Seçilemedikleri dönemlerde bile, halkın arasında yaşamlarını sürdürürler. Partilerin örgütlenme ve işleyiş şekli, belirli yasalarla sıkı bir şekilde düzenlenmiş ve denetlenmiştir. Bu nedenle, kamu politikası oluşturma sürecinde siyasi partilerin rolü hayati önem taşır. İster iktidarda olsunlar, ister muhalefette, parti sürecin katılımcılarıdır. İktidar partisi, kamu politikalarının şekillendirilmesinde anahtar rol oynarken, diğer tüm siyasi partiler de bu süreçte iktidar partisini etkilemeye çalışırlar. Her iki taraf da bunu toplum için yaptıklarını iddia eder (Eryılmaz, 2013:133). Siyasi partilerin hükümet ve meclis gündemine getirebileceği sorunlar ve problemler, onları kamu politikalarına en fazla etki eden kuruluşlardan biri yapar (Korkmaz, 2014:6).

2.3.5. Bireyler (Seçmenler-Vatandaşlar)

Doğrudan demokrasinin uygulanmasının güçlüğü nedeniyle, çoğulcu demokratik rejimlere sahip ülkelerde politik gücün kullanımı genellikle temsili demokrasi şeklinde belirlenir. Hem doğrudan hem de temsili demokrasilerde, sistem halka

dayalıdır ve vatandaşlar politik gücü kullanma ve yönetme hakkına sahiptir. Bu açıdan bakıldığında, teorik olarak bir ülkenin vatandaşlarının ülke yönetimi ve yönetim mekanizmaları üzerinde tam kontrol ve etkiye sahip olduğu söylenebilir. Seçmen olarak vatandaşların rolü önemlidir. Ancak, her bireyin tek başına kamu yönetimi ve kamu politikaları üzerinde yeterli etki yaratması beklenemez. Çünkü kamusal kararların alınmasında birçok faktör ve aktör etkili olur. Bu faktörler arasında politik güç dengeleri, toplumsal grupların etkisi, çıkar çatışmaları, yasal düzenlemeler ve kurumsal yapının etkisi gibi unsurlar bulunur. Dolayısıyla, vatandaşların etkili bir şekilde kamu yönetimine katılabilmesi için demokratik süreçler, sivil toplum örgütlenmeleri ve katılımcılığı teşvik eden mekanizmalar önemlidir. Burada, seçilmiş bir iktidar üzerinde denetim ve yönlendirme imkânının olmaması ve değişiklik için bir sonraki seçimlerin beklenmesi gerekliliği ana sorunlardan biridir (Eryılmaz, 2013:133).

Modern demokratik toplumlarda, bireylerin bu sorunlara çözüm bulmak için örgütlenip çeşitli lobi grupları oluşturduklarını görürüz. Dolayısıyla, bireyler tek başlarına yapamayacakları birçok konuyu, bu toplumsal gruplar vasıtasıyla halletmektedirler. Seçmenlerin tek başına seçimler aracılığıyla kamu yönetimini ve kamu politikalarını yönlendirmesi zordur. Seçimler arasında uzun süreler geçtiğinden ve sadece bir oy kullanıldığından, bu müdahalenin sonuçlarının etkisiz kalacağı öngörülebilir. Ayrıca, siyasi, idari ve diğer süreçler hakkında seçmenlerin erişebildiği bilgiler genellikle yetersizdir. Bireylerin genellikle sadece kendilerini etkileyen yönler hakkında bilgi sahibi oldukları görülür. Birey olarak önemli sonuçlar elde edilemeyeceği bilindiği için, demokratik sistemlerde insanlar, hükümet üzerinde etkili olabilmek ve baskı kurabilmek için bir araya gelip gruplar oluştururlar (Çevik ve Demirci, 2015:78-79).

2.3.6. Medya

Medya, bugünün dünyasında, yazılı ve görsel olarak hayatın her alanını kapladığı için, yasama, yürütme ve yargı organlarından sonra dördüncü bir güç olarak kabul edilir. Medyanın yayınları halk üzerinde olduğu kadar hükümet ve bürokrasi üzerinde de etkilidir. Bu sebeple, modern çoğulcu demokrasilerde basın özgürlüğü anahtar bir prensiptir. Bu özgürlük sayesinde yönetenler ve yönetilenler arasında sağlıklı bir iletişim ve bilgi akışı mümkün hale gelir. Medya, hükümetin icraatlarını halka aktarırken, halkın talep ve ihtiyaçlarını da yönetime bildirerek, halka hizmet eder. Bu süreçte en kritik nokta, medyanın tarafsız olup olmadığıdır (Eryılmaz, 2013:134).

Eğer medya tarafsız bir şekilde işlev görürse, demokratik ve özgür toplumlarda devlet-toplum ilişkisinde vazgeçilmez bir öneme sahip olur. Ancak eğer medya, kendi çıkarlarına göre hareket ederek, kamu politikaları sürecinde devlet ile toplumu birbirine düşman hale getirecek eylemlerde bulunursa, bu durum olumsuz sonuçlar doğurabilir. Medyanın güçlü olduğu bugünkü dünyada, Türkiye gibi ülkelerde, yazılı ve görsel medyanın ülkenin gündemini ne ölçüde belirlediği ve kamu politikaları oluşturma sürecinde pozitif veya negatif bir rol oynadığı açıktır. Bu noktada, medyanın rolü göz ardı edilemez (Çevik ve Demirci, 2015:85).

2.3.7. Sivil Toplum Örgütleri – Baskı Grupları

Toplum, sürekli büyüyen ve çeşitlilik gösteren bir canlı yapının unsurları olan bireylerden oluşur. Farklılaşan bireylerle birlikte, talepler ve ihtiyaçlar da artar. Bu taleplerin karşılanması ve toplumsal refahın sürdürülebilirliği devletin görevidir, fakat devletin bu süreci kendi mekanizmaları ile sağlama yeteneği sınırlıdır. Bu nedenle, toplumun talep ve arz dengesizliğini düzgülendirmek adına örgütlenme ihtiyacı duyar. Bu bağlamda, çok sesliliği savunan sivil toplum kavramı, devlete karşı toplumun ihtiyaçları için baskı oluşturan ve dayanışmayı teşvik eden bir felsefeye sahiptir. Bu anlayış, gelişmiş ülkelerde, gelişmekte olanlara göre daha belirgin bir konumda bulunur (Karadağ, 2015:1).

Aktivist gruplar ya da sivil toplum örgütleri, kamu politikalarının şekillenmesi ve uygulanması sürecinde önemli bir görev üstlenir. Modern toplumun örgütlenme biçimine göre, vatandaşların ihtiyaçları, sorunları ve taleplerinin devletin ilgili birimlerine iletilmesi konusunda bu gruplar öncülük eder. Aktivist grupların etkinlik seviyesi, ülkelerin demokratik yapıları ile yakından ilişkilidir. Gerçekten de, demokratik yönetim biçiminin egemen olduğu ülkeler, vatandaşların talepleri doğrultusunda politikalar geliştirir (Eryılmaz, 2013:134).

Totaliter rejimlerde baskı grupları, devletin bir uzantısı olarak işlev görür ve toplumun devlete olan desteğini örgütler; fakat bu gruplar, demokratik rejimlerde olduğu gibi özgür değildir. Öte yandan, demokratik rejimlerde halkın oluşturduğu bu gruplar, halkın taleplerini devlete iletmektedir. Demokratik yönetim sistemine sahip ülkelerin kamu yönetimleri ve parlamentoları, vatandaşların talepleri doğrultusunda politikalar geliştirmeyi amaçlar (Çevik ve Demirci, 2015:80).

2.3.8. Uluslararası Organizasyonlar

Kamu politikalarının belirlenmesi ve uygulanması sürecinde, ulusal aktörler kadar, özellikle küreselleşmeyle birlikte güçlü ülkelerin ve uluslararası organizasyonların, özellikle gelişmekte olan ülkeler üzerinde etkisi olduğunu belirtmeliyiz. Kamu politikaları literatüründe uluslararası aktörlere sıklıkla yer verilmese de, ABD ve İngiltere gibi ülkelerin genellikle uluslararası organizasyonları yönlendirdiği düşünüldüğünde, bu organizasyonlardan etkilenenler genellikle gelişmekte olan ülkelerdir. Bu nedenle, bu ülkelerdeki çalışmalarda aktörler incelenirken uluslararası aktörler göz ardı edilir. Ancak Türkiye gibi ülkeler için bu durum geçerli değildir. Örneğin, Türkiye ile yaptığı anlaşmalar sonucunda IMF, Türkiye'nin ekonomik politikalarını etkileyebilir. Bu bakımdan uluslararası aktörlerin önemi inkâr edilemez (Eryılmaz, 2013:135).

Ayrıca, ülkeler arasında kurulan birlikler veya organizasyonlar da ulusal politikalar üzerinde etkili olabilir. Avrupa Birliği, Arap Birliği, Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (OSCE) ve NATO gibi kuruluşlar bu duruma örnektir. Ancak bu durum, uluslararası baskı olarak değerlendirildiğinde, gelişmekte olan ülkeleri gelişmiş ülkelere göre daha fazla etkiler (Çevik ve Demirci, 2015:87).

3. DEZENFORMASYON, MANİPÜLASYON VE PROPAGANDA KAVRAMLARI

Dezenformasyon, 1949 yılında türetilen Rusça bir terim olan "dezinformacija"dan gelmektedir ve "kasıtlı olarak yanlış bilgi" anlamına gelir. Bu terim, Stalinist bilgi kontrol politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Karlova ve Fisher, 2013). Dezenformasyon, hedef kitleyi kasıtlı olarak yanıltmayı amaçlayan yanlış bilgiyi ifade eder (Kırık ve Yılmaz, 2018: 121). Dezenformasyon, yalan ve propaganda gibi stratejilerle kitleleri yanıltma işlevini yerine getirir ve bilginin kendisi yanıltıcı olabilir. Ayrıca, komplo teorileri de dezenformasyonun kaynakları arasında yer alır. Çünkü bu kaynaklar sistematik olarak yanıltıcı ve inandırıcı olma özelliklerini kullanır (Fallis, 2014: 625).

Shannon and Weaver iletişim modelinde belirtilen kaynak ve hedef kitle arasındaki geri beslemeli süreç, basit bir şekilde mesaj akışını göstermekteydi ve netice olarak enformasyon elde edilmekteydi (Al-Fedaghi, 2012:1-8). Ancak dezenformasyon, bu süreci engellemek ve kullanıcıyı yanıltmak amacıyla kasıtlı olarak yanlış bilgi verilmesidir (Schlitzer, 2008:10).

Dezenformasyon yapılırken fotoğraf ve video gibi farklı materyallerden faydalanılır. Bu anlamda örneğin bir konuyla alakalı olarak yayınlanan bir fotoğrafın ne söz konusu olayla ilgisi vardır ne bahsedilen zamanda çekilmiştir ne de bahsedilen mekânda ya da yerde çekilmiştir (Kırık ve Yılmaz, 2018: 121).

Dezenformasyonu bir nevi kara propaganda olarak da ifade edebiliriz. Nitekim bu anlamda sadece siyasi aktörlerin ya da devletlerin hedef kitleleri bir amaç uğruna kanalize etme faaliyeti değil küreselleşen pazarda firmalarda rakip firmaları ya da kişileri karalama ve rekabet durumundan uzaklaştırmak amacıyla bu yola başvurmaktadır. Hatta istihbarat örgütleri ve gizli servisler de bağlı oldukları devletlerin çıkar ve menfaatlerine paralel olarak bu yöntemleri kullanırlar (Toktay, 2019:38).

Tarihe bakıldığında ikinci dünya savaşı ve soğuk savaş yıllarında dezenformasyon yönteminin uygulandığını görmekteyiz. Bu anlamda bilinen ilk dezenformasyon örneği diyebileceğimiz uygulama, ikinci dünya savaşında General Dwight D. Eisenhower yönetiminde müttefik güçlerin yaptığı Normandiya Çıkarması'dır. Çıkarma hareketinden önce şişme tank ve maketler yapılarak bunlara gerçek bir ordu imajı verilmiş, İngiliz istihbaratı aracılığıyla da Alman ordusu, saldırının büyüklüğü konusunda yanıltarak sanki müttefiklerin iki ayrı çıkarma planı varmış gibi asılsız bilgi yaymış ve Hitler'i buna inandırmıştır (Toprak, 2015: 39).

Zaman içinde değişen iletişim teknolojilerine paralel olarak yapılan dezenformasyon şekillerinin de değişiklik gösterdiğini görmekteyiz. Örneğin, bilgisayar korsanları büyük haber ve medya kuruluşlarının internet sayfalarını direkt taklit ederek onları değiştirmiş ve bu yöntemle haber siteleri aracılığıyla bilgiyi kasıtlı bir şekilde yaymışlardır. Dezenformasyon türlerini şöyle sıralayabiliriz (Fallis, 2009: 2-3);

- Dezenformasyon genellikle hükümet ve askeri faaliyetlerde etkin bir şekilde kullanılır. George Carlin'in dediği gibi, "hükümet yalan söylemez, ona dezenformasyon yoluyla dahil olur."

- Dezenformasyon genellikle dikkatlice planlanmış ve teknik olarak karmaşık bir aldatmacadır. Örneğin, hackerlar, haber servislerinin sistemlerine yapılan siber saldırı sonucunda web sayfasını değiştirerek veya benzerini oluşturarak kasıtlı olarak yanlış ve yanıltıcı haberler yapabilir. Aynı şekilde, herhangi bir kişi bilerek ve anonim olarak Wikipedia'ya yanlış bilgiler ekleyebilir.
- Dezenformasyon her zaman doğrudan aldatmacayı amaçlayan bir kuruluştan veya kişiden gelmez. Örneğin, haber servisleri genellikle başka biri tarafından oluşturulan yanlış veya yanıltıcı bilgileri yaymak için kandırılmış olabilir.
- Dezenformasyon genellikle yazılı ve sözlü bilgiyle ilgilidir, ancak bir fotoğraf da önemli bir dezenformasyon kaynağı olabilir.
- Dezenformasyonun hedefi genellikle bir kişi veya insan grubu olmasının yanı sıra bir makine de olabilir. Bu bağlamda, firmalar ürünlerini satışa sundukları pazarlarda rakip firmaların ürünlerine karşı yanlış ve yanıltıcı söylentiler yayabilirler. Bu şekilde kendi ürünlerinin satışını artırmayı hedeflerler.

Manipülasyon kavramı ise TDK sözlüğünde yönlendirme, seçme, ekleme ve çıkarma yoluyla bilgileri değiştirme şeklinde tanımlanmaktadır (sozluk.gov.tr, 29.03.2023).

Günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte dijital manipülasyon kavramı ortaya çıkmıştır. Bu anlamda dijital manipülasyon ise, çekilen fotoğraflar ve resimlerin bilgisayar ortamında çeşitli özel yazılımlar aracılığıyla değiştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu bu kavram için sayısal yönlendirme kavramını kullanmaktadır. Halk arasında ise montajlamak, fotoşoplamak, fotoğrafla oynama ve fotoğrafı düzeltme şeklinde tanımlanmaktadır (Yamı, 2009:49).

Fotoğrafın ve resimlerin özünü tahrif etmeye yönelik yapılan uygulamalar neticesinde insanlar, gerçekleri çok farklı bir boyutta algılamakta ve paylaşılan haberde olması gereken güven ve doğruluk ilkesini sorgulamaya başlamaktadır. Nitekim burada bir karede olan birinin çıkarılması ya da olmayan birinin eklenmesi, farklı fotoğrafların birleştirilmesi ya da arka planın değiştirilmesi gibi yöntemler kullanılarak fotoğrafın kısa süre içinde internet ortamında yayılması mevzu bahistir (Erdoğan, 2013).

Propaganda kavramı, Latince kökenli "propagare" kelimesinden türetilmiştir, bu kelime bahçıvanın taze bir bitkinin filizlerini yeniden toprağa dikerek yeni bitkiler üretmesini anlatır. Propagandanın amacı, belirli fikirleri yeşertmek ve yaymaktır. Bu kavram sosyolojik anlamda ilk kez Roma Katolik Kilisesi tarafından uygulanmıştır. Roma Katolik kilisesi bu kavramı, 17. yüzyılda Protestan mezhebine karşı, kendi fikirlerini savunabilmek ve haklılığını ispatlayıp güçlendirmek maksadıyla kullanmıştır. Fransız devriminden sonra bu kavram din dışı maksatlarla da kullanılmaya başlanmıştır (Erkiş ve Summak 2011, Geçikli 1999:267). Aslında her ne kadar gerçek anlamda örneklerinin kökleri bu dönemden almış olsa da propagandanın toplumların oluşumlarıyla birlikte var olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim ilk toplumların meydana gelmesinden beri propagandanın izlerine rastlanılmaktadır. Nitekim toplumların zaman içinde kendilerine düşman olarak gördükleri toplumları ya da kavimleri kin ve nefret yüklü masal ya da hikayelerle şeytanlaştırmış ve bu yolla düşmanlarını yıldırarak onların cesaretini kırmak istemiştir. Netice olarak toplumlar kendilerini kahraman olarak lanse ederken, zalim olarak konumlandıkları ise algıladıkları düşman olmuştur (Qualter, 1980: 257).

Siyasal iletişim alanının kurucusu diyebileceğimiz Harold Lasswell, Propaganda kavramını, 1927 yılında yayımladığı The Theory of Political Propaganda isimli

eserinde “önemli sembollerin manipülasyonu vasıtasıyla kolektif tutumların yönetilmesi” şeklinde tanımlamıştır (Lasswel, 1927;627).

Propagandanın etkin ve kuvvetli kullanımı birinci dünya savaşı döneminde gerçekleşmiştir diyebiliriz. Nitekim savaşa müdahil olan devletler, kendi halklarına, düşman ülkeleri haksız, kendilerini ise haklı göstermek ve dolayısıyla bu yöntemle halkın savaşa olan inancını ve desteğini diri tutmak için propagandayı psikolojik bir silah olarak kullanmışlardır. Nitekim bu ülkelerden birisi İngiltere’dir. Wellington House ismiyle kurulan bu savaş propaganda bürosu, sonraki dönemde enformasyon merkezine ardından 1918’de ise enformasyon bakanlığına dönüştürülmüştür ve İngiliz halkı üzerinde propaganda faaliyeti yürütmüştür. Genel olarak ülkelerin yaptıkları bu faaliyetler ikinci dünya savaşı döneminde daha da hat safhaya ulaşmış ve büyük kitlelere ulaşma konusunda en etkin dönemlerini yaşamıştır (Toprak, 2015: 31). Nitekim bu dönemde savaşa dahil olan devletler, ekonomik, siyasi ve askeri maksatlarla propaganda faaliyetlerine sıklıkla başvurmuşlardır. Hatta Hitler, propaganda faaliyetlerine o kadar güvenmekteydi ki, iktidar kazanmasını sağlayan propagandasının dünyayı fethetmesini de sağlayacağını düşünmeye başlamıştır (Geçikli 1999:267).

Zaman içinde ikna edici iletişim yöntemlerinden faydalanan propagandaya ilk kullanılan anlamlarından daha farklı anlamlar yüklenmeye başlanmıştır. Nitekim ikna, kelimelerle insanların fikirlerini ve düşüncelerini istenilen doğrultuda biçimlendirme sanatı olarak ifade edilirken, propagandanın daha çok olumsuz bir manaya sahip olduğu savunulmakta ve hatta propagandanın genel olarak kandırmak ve beyin yıkamak manasında kullanıldığı görülmektedir. Ancak propagandanın bu olumsuz anlamından arındırmak isteyenler de vardır. Bunların da propagandayı, ikna ve etkileme çabalarıyla fikirlerin ve düşüncelerin yayılması biçiminde bir tanımlama yaptıkları görülmektedir. Ancak tıpkı sosyal bilimlerin

diğer dallarında olduğu propaganda kavramıyla ilgili de çok fazla sayıda tanım bulmak mümkündür (Geçikli 1999:266-267).

3.1. Sosyal Medya Olgusu

Bilinen tarihe bakıldığında, iletişim teknolojileri yazının keşfinden internet ve sosyal medyanın ortaya çıkmasına kadar geniş bir evrim geçirmiştir. İnsanların birbiriyle bağlantı kurma, bilgi ve düşünceleri paylaşma ihtiyacı, çeşitli teknolojik yeniliklerin doğmasını tetiklemiştir. Bu yenilikler, kişiler arası ve kitle iletişimini büyük ölçüde kolaylaştırmış ve dünyadaki insanları bir araya getirmiştir. Yeni medya gelişmeleri, esasen geleneksel medyanın yerini alarak, dijital çağın başlamasına işaret ediyor (Bostancı, 2015:48). Bu yeni medya, sosyal medya olarak bilinen ve ağırlıklı olarak internet tabanlı olan iletişim araçlarından oluşur (Nuran, 2015:30). Sosyal medya, yeni nesil web teknolojileri tarafından sağlanan kullanıcı dostu bir deneyim ve hızlı bilgi paylaşımını ifade eder (Özutku ve diğerleri, 2014:81).

Demografik ve kalitatif özelliklere dayalı olarak hedef kitleleri segmentlere ayırabilme yeteneği, sosyal medyayı diğer kitle iletişim araçlarına kıyasla daha etkili hale getirmektedir. Bu, reklam ve pazarlama faaliyetlerinde de geçerlidir, burada sosyal medya etkili bir pazarlama kanalı olarak işlev görmektedir (Bostancı, 2015:46). Zamanla, sosyal medyanın kullanımı arttıkça, bununla ilişkilendirilen faaliyetler ve etkiler de genişlemiştir.

Ancak, tüm bu teknolojik ilerlemeler, hayatı kolaylaştırmanın yanı sıra, medya aracılığıyla gerçek ve yanılsama arasındaki çizgilerin belirsizleşmesine de yol açmıştır. Walter Lippman'a göre, modern dünyada, algı ve gerçeklik arasındaki fark giderek artmış ve toplumsal, politik ve ekonomik yaşamın karmaşıklığı, medyanın zihnimizde oluşturduğu imajlarla hızlanmıştır. Lippman'a göre, sunulan

sözcükler ve imgeler bir tür sanal gerçeklik oluştururken, bu da sosyal medyanın, bilginin abartılı ve çarpıtıldığı bir platform olarak kabul edilmesine neden olmuştur (Öksüz, 2013:14).

4. KAMU POLİTİKALARI VE SOSYAL MEDYA İLİŞKİSİ: DEZENFORMASYON, MANİPÜLASYON VE PROPAGANDA

İlk dönemlerde kişisel kullanıma yönelik olan sosyal medya platformları, zamanla arkadaşlık ve ailevi bağları sürdürme aracı haline geldi. Daha sonra, profesyonel ilişkilerde önemli bir rol oynamaya başlayan bu platformlar, devlet kurumlarının vatandaşlarla iletişim kurduğu resmi alanlara da nüfuz etti (Hrdinovâ ve ark., 2010: 3). Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, yönetim kavramını küresel dünya bağlamında yeniden biçimlendirmeyi zorunlu kılmıştır. İnternet, çeşitli milliyetlerin elektronik ortamlarda birleştiği karmaşık bir süreç olmuştur ve vatandaş merkezli yönetim sağlamada önemli bir araç haline gelmiştir (Demirel, 2010:69). Bu bağlamda, e-yönetişim; yönetimin, bilgi teknolojileri ve özellikle internet aracılığıyla büyük ölçüde gerçekleştirildiği bir model olarak karşımıza çıkmaktadır (Palvia ve Sharma, 2007:2). E-yönetişim, internet ağı üzerinden artan etkileşimleri ifade eder (Tejasvee ve diğerleri, 2010:299).

Bu yeni yönetim ağı sayesinde, sivil toplum kuruluşları, yarı özerk organizasyonlar, işletmeler ve yerel yönetimler devlet politikası ve yönetimi konularında online kamuoyu oluşturarak seslerini daha etkin ve sürekli bir şekilde duyurabiliyorlar. Bu sayede, politika ve karar verme süreçlerine katılım sağlayarak, bu politika ve kararların şekillenmesinde etkin oluyorlar. Bu durum, ülkenin yönetilmesi sürecinde politikaların belirlenmesine devlet dışı bir aktör olarak aktif katılımı mümkün kılmaktadır. Sonuç olarak, e-yönetişim, politika aktörlerini, internet ağları üzerinden hızlı ve sürekli katılımlarını sağlayarak, kamu

hizmetlerinin belirlenmesinde ve sunumunda pasif durumdan aktif duruma getirir (Doğan ve Ustakara, 2013: 6).

Politikacılara etki edebilen bir güç olarak görülen vatandaşların politikacılara ulaşması önemli olduğu modern demokrasilerde, sosyal medyanın yaygınlaşması politikacıların vatandaşlara hesap verme sürelerini kısaltmış ve sorumluluklarını artırmıştır. Aslında, vatandaşlara karşı sorumluluk ve hesap verme zorunluluğu demokratik ülkelerde zaten mevcuttur ancak sosyal medya sayesinde bu süreç daha hızlı ve verimli hale gelmiştir. Ayrıca, sosyal medya hükümet veya herhangi bir kurumun kararlarına karşı çıkmakta zorlanan vatandaşların bir araya gelmelerini kolaylaştırır. Bu sayede, benzer düşüncelere sahip insanlar iletişim kurarak daha güçlü bir topluluk oluştururlar. Sosyal medya olmadan bu süreç hem maliyetli hem de zaman alıcıdır, ancak sosyal medya araçları bu zorlukları ortadan kaldırır. Sonuç olarak, bireyler, hükümetlerin kamu kararlarına ilişkin görüşlerini anlık ve etkileşimli olarak paylaşabilirler. Haber sitelerinin yorum bölümlerinde, insanların reaksiyonları kolayca görülebilir (Çıldan ve ark., 2012:3).

Dijital aktivizm, bu süreçte önemli bir rol oynamaktadır. Dijital aktivizm, bireylerin iletişim teknolojilerini kullanarak çeşitli konular veya olaylarla ilgili görüşlerini, tepkilerini veya desteklerini ifade etmek ve bunları pratik hale getirmek için yaptıkları tüm eylemleri kapsar (Yeğen, 2014:84). Klikativizm, fiziksel olarak değil, herhangi bir yerden, klavyenin başında toplumsal eylemlere ve hareketlere katılmayı ve örgütlemeyi içerir. Klikativistler, internet temelli kampanyalar ve eylemler gerçekleştirir ve belirledikleri hedefler için çevrimiçi imza kampanyaları başlatır ve protestolara katılır. Bu dijital medya platformları, geleneksel ortamlara benzerken, aynı zamanda kendine özgü bir politik katılım dili ve deneyimine sahiptir (Yılmaz ve diğerleri, 2015:491). Aktivizm, slaktivizm ve klikativizm gibi yeni

sosyal ağlarda ortaya çıkan dijital politik katılım olguları, bu durumun bir yansımasıdır (Kurtbaş, 2017:312).

Kliktivistler, toplumsal fayda ve genel çıkarlar doğrultusunda çeşitli sosyal sorumluluk faaliyetlerine katılır ve insanları yönlendirir. Örneğin, bir şirketin ürünlerini protesto etmek, bir toplumsal konuya dikkat çekmek veya AIDS ile mücadele etmek gibi konularda aktif rol alırlar. Kliktivistler, özel bir eyleme tepki olarak bir web sitesi oluşturarak insanları "satın almayalım" veya "bunu değil bunu yapalım" gibi çevrimiçi örgütlenmelerle toplumsal farkındalık yaratma amacıyla imza kampanyaları düzenlerler. Ayrıca, belirli bir imza sayısına ulaşıldığında, hukuksal ve toplumsal açıdan dikkate alınacağı vaat edilir (Yeğen, 2014:90). Siyasal iktidarların ya da hükümetlerin kamu politikası oluşturma sürecinde de yine benzer şekilde bu aktivistlerin sosyal medya platformlarında bir araya geldikleri ve bu politikalara karşı çeşitli söylemlerde buldukları ya da eylemler gerçekleştirdikleri bilinmektedir.

Ancak sosyal medya mecralarının kullanılması sürecinde çok fazla sayıda karmaşık düzeyde oluşturulmuş enformasyonda bulunmaktadır. Bu bağlamda, iletilen mesajlarda taşınan bilgiler gereksiz, yönlendirici, tutarsız, eksik, yanlış veya alakasız olabilir. Bu bilgilerde enformasyon, dezenformasyon, haber, magazin, halkla ilişkiler çalışmaları, siyaset ve eğlence bir araya gelir (Erkan ve Ayhan, 2012:205,206). Özellikle çevrimiçi platformlarda bilgi gönderme veya paylaşmanın evrensel bir standartı bulunmamaktadır. Ek olarak, dijital platformlarda bilgiler kolaylıkla değiştirilebilir, çalınabilir, çarpıtılabilir veya sahte ifadelerle isimsiz olarak oluşturulabilir (Metzger, 2007:2079).

Bu nedenle, sosyal medyada yapılan paylaşımlar, insanları yanlış bilgilerin arasından gerçekleri ayıklama konusunda zorlayarak savunmasız hale getirir. Bilginin üretim sürecinde gerçeklikten koparak kurgusallaştığı ve doğruların, gerçeklerin ve olguların değerini yitirdiği bir döneme geçildiği ifade edilmektedir.

Kamuoyunun şekillendirilmesinde duygusal ve kişisel inanca hitap etmenin nesnel gerçeklere göre daha etkili olduğu durumlarla ilişkili olan veya bunları ifade eden post-gerçeklik (Post-truth) kavramı ortaya çıkar. Post-gerçeklik veya hakikat sonrası dönemde hakikat-yalan, dürüstlük-sahtekarlık, gerçek-kurgusal arasındaki sınırlar bulanıklaşır. Başkalarını aldatma eylemi bir alışkanlık, meydan okuma hatta bir oyun haline gelmiş ve teknoloji bu sorunu daha da kötüleştirmiştir. Bu dönem, güvenin temelini erozyona uğratan, şüphe üzerine kurulu kırılğan bir sosyal yapı oluşturmuştur (Modreanu, 2017:7).

Tarih boyunca, toplumlara yönetmek, bireyleri kontrol etmek ve yönlendirmek, kamuoyunu etkilemek ve insanları kandırmak amacıyla çeşitli yöntemler denenmiştir. Propaganda, yarı gerçek ya da yalan bilgileri simgeler aracılığıyla yayarak insanların, grupların inançlarını, davranışlarını ve tutumlarını etkilemeyi amaçlayan sistematik çabaların bir ürünüdür. Başka bir yöntem ise propaganda ile benzerlik gösteren kasıtlı yanıltma veya dezenformasyondur. Dezenformasyon, genellikle olmayan bir durumu varmış gibi göstermeyi amaçlayan yanlış ve yanıltıcı bilgilerin üretimidir. Bilgiler kasıtlı olarak yanlış şekilde üretilir ve hedef kitleye uyumlu düşünce ve eylemler oluşturmayı hedefler (Erkan ve Ayhan, 2012:206).

Bu bağlamda, internet ortamlarının dezenformasyon yayılması için önemli fırsatlar sunduğunu söylemek gerekmektedir. Dezenformasyon genellikle bir organizasyon veya kişi tarafından üretilse de, bazen bazı haber kanalları ve gazeteler kasıtlı olarak üretilen yanlış bilgileri referans olarak gerçek olmayan haberler yayabilir. Bu süreçte medya, asıl dezenformasyon kaynağı olmasa da, bu amaçla üretilen bilgilerin taşıyıcısı ve geniş kitlelere yayıcısı olarak rol oynayabilir (Turan, 2015:110).

Reuters Gazetecilik Çalışma Enstitüsü'nün 2018'de yayınladığı Dijital Haber Raporu'na göre, Türkiye'de insanların %60'ının ana akım medyadaki haberlere güvenmediği için sosyal medyaya yöneldiği belirtilmiştir. Ancak sosyal medyanın haber kaynağı olarak görülmesi çeşitli riskler içermektedir. Bu risklerin başında haber kaynaklarının kontrol edilmemesi ve yanlış haberlerin kolayca yayılması gelmektedir. Uzmanlara göre, özellikle seçim dönemleri ve toplumsal krizler gibi önemli zamanlarda sosyal medyadaki bilgi kirliliği ve yanlış bilgiler daha da artmaktadır. Bu tür özel zamanlarda kullanıcılar, içeriğin doğruluğunu sorgulamadan hemen yayma eğilimindedir. Bazılarına göre bu davranış doğal bir refleksdir, travmatik bir süreçten geçen kişilerin tepkisi olarak ifade edilebilir. Ancak bunu kabul etmek yerine, şüpheli ve eleştirel bir yaklaşımla mücadele etmek daha doğru olacaktır. Bu şekilde bilgiye şüpheli bir yaklaşım sergileyen bireyler, bir bilgiyle karşılaştıklarında hemen paylaşmak yerine önce araştırma yaparak bilginin doğruluğunu değerlendirebilirler (Kırık ve Yılmaz, 2018:126-127).

Nitekim Türkiye'de de 2022 yılı sonlarında Cumhurbaşkanlığı İletişim Dairesi Başkanlığı bünyesinde Dezenformasyonla Mücadele Merkezi kurulmuş ve kamu politikaları oluşturulma sürecinde etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı web sayfasında *"Ülkemize karşı yürütülen sistematik dezenformasyon kampanyalarına karşı İletişim Başkanlığımız bünyesinde müstakil bir birim oluşturduk. Dezenformasyonla Mücadele Merkezi"* ifadeleri kullanılarak kurulan bu yeni birimin amacı açıklanmıştır. Bu merkez, 2 Ekim 2022 tarihinden itibaren haftalık ve zaman zaman günlük olarak sosyal medyada paylaşılan ve dezenformasyon olarak ilan edilen haberlerin ya da bilgilerin hakikatlerini araştırarak paylaşıldığı bir merkez olarak faaliyet göstermektedir. Merkez, bugüne kadar onlarca bülten yayımlamıştır. Özellikle merkezi Kahramanmaraş olan 6 Şubat 2023 tarihli büyük depremin olduğu günden sonra, sosyal medyada paylaşılan bilgi kirliliğinin yoğunluğundan dolayı

bültenler bir süre günlük olarak yayınlanmak zorunda kalmıştır (www.iletisim.gov.tr, 10.02.2023).

Sosyal medyanın yaygın olarak dezenformasyon ve manipülasyon faaliyet alanı olarak kullanılmasının en önemli sebebi, internet mecralarındaki sınırlama ya da denetlenme mekanizmasının zor olmasıdır. Siyasal iktidarların kamu politikalarına karşı, bu sürece etki edebilecek bütün aktörler sosyal medya mecraları aracılığıyla bir araya gelerek bir dijital aktivist olarak, siyasal iktidarın mevcut politikayla, aslında yapılmak isteneni gizlediğini, toplumun yanıltıldığı ve bu kararlar toplumun zarar göreceğine dair karşı propaganda faaliyeti yürüterek kamu politikalarının karar alma sürecini sekteye uğratabilir. Bu iddiaları temellendirmek amacıyla hedef kitlenin yönlendirilebilmesi ve destek sağlanması için kasıtlı olarak bilgiyi çarpıtmak suretiyle insanları manipüle de edebilir. Burada amaç, bahse konu kamu politikasıyla alakalı olarak kitleleri yanıltmak, onları yönlendirmek, kamu politikası kararlarının kendi istekleri doğrultusunda alınmasını sağlamak ya da kendi siyasi ve ideolojik meseleleri doğrultusunda süreci bir propaganda malzemesi haline dönüştürmesi de olasıdır.

Konuyla alakalı olarak en bilindik örneklerinden birisi şüphesiz 2013 yılında Gezi Parkı Gösterileri olarak kayda geçen ve siyasal iktidarın Gezi Parkı ile ilgili olarak aldığı kararının protesto edildiği kitlesel sokak olaylarıdır. Olayla ilgili olarak literatürde çok sayıda araştırma yapılmış durumdadır. O konulara bakmak tafsilatlı iş olacağından burada konunun ayrıntılarına girilmeyecektir. Ancak şu kadarı söylenebilir ki protesto gösterileriyle ilgili olarak sosyal medyada paylaşılan doğru bilgilerden çok daha fazla yalan ve yanlış bilgi paylaşılmıştır. Hükümetin kararlarına karşı sosyal medya aracılığıyla bir araya gelen gruplar, Taksim meydanında toplanmış ve kısaca özetleyebileceğimiz aşağıdaki talepleri hükümete sunmuşlardır (hürriyet.com, 10.04.2023);

- Gezi Parkı'nın korunarak park olarak kullanılması ve Atatürk Kültür Merkezi'nin yıkımının durdurulması gerekmektedir.
- Taksim Gezi Parkı'nın yıkımına karşı direnen halkın demokratik haklarının engellenmesine neden olan tüm sorumlular görevden alınmalıdır.
- Gezi direnişine katılanların gözaltına alınması durumunda, derhal serbest bırakılmalı ve hiçbir soruşturma açılmamalıdır.
- Türkiye'deki tüm meydanlar, örneğin Taksim ve Kızılay, toplantı, gösteri yürüyüşleri ve ifade özgürlüğüne açık olmalıdır.
- Zeytin Dalı Harekatı'na ilişkin hükümet kararına karşı sosyal medyada bir araya gelen gruplar, PKK/YPG terör örgütü ve destekçilerinin sosyal medyada yaydığı dezenformasyon, manipülasyon ve propaganda paylaşımlarını ele alan "Sosyal Medyada Dezenformasyon, Manipülasyon ve Propaganda Etkisi: Zeytin Dalı Harekatı Örneği" adlı yüksek lisans tezinde ayrıntılı olarak incelenmiştir (Toktay, 2019).

Ancak bunun tam tersi olarak kamu politikası sürecini etkileyen aktörler, hükümetin ya da siyasal iktidarların politikalarını destekler mahiyette paylaşımlarda da bulunabilirler. Öte yandan siyasal iktidarlar ya da hükümetler de sosyal medya mecralarını kullanarak kamu politikalarıyla alakalı olarak kamuoyu desteği oluşturmak ve kitlelere ulaşarak propaganda yöntemleriyle hedef kitleleri etkileyebilmek isteyebilir. Bu anlamda siyasal iletişim aktörleri tarafından, propaganda aracı haline gelen sosyal medya mecralarında siyasal iletişim sürecinde hedef kitlelerin fikirlerini ve davranışlarını değiştirmek amacıyla yaptığı dezenformasyon ve manipülasyona da rastlanılmaktadır.

5. SONUÇ

İletişim teknolojilerinin gelişimi, yazıdan internete ve sosyal medyaya kadar geniş bir evrim süreci yaşamıştır. Bu evrim, toplumların ve bireylerin iletişim kurma biçimini radikal bir şekilde değiştirmiştir. Yeni medya, sosyal medya aracılığıyla, kitle iletişiminin doğası ve etkisi üzerinde derin bir etki yaratmıştır. Aynı zamanda, pazarlama ve reklam gibi alanlarda da önemli değişimlere yol açmıştır.

Ancak, bu gelişmelerin bir dizi karmaşıklığı da beraberinde getirdiği görülmektedir. Algı yönetimi, bilgi çarpıtma ve gerçeklik ile yanılsama arasındaki çizginin belirsizleşmesi gibi konular, teknolojik ilerlemenin bir sonucu olarak ortaya çıkan zorluklardır. Lippman'ın belirttiği gibi, kitle iletişim araçlarının oluşturduğu imgeler, modern dünyada algı ile gerçeklik arasındaki uçurumu genişletmiştir.

Sonuç itibarıyla, sosyal medyanın ve genel olarak yeni medyanın gücü ve etkisi, bilginin doğruluğu ve yanıltıcılığı konusunda yeni sorunlara yol açmıştır. Bu, toplumun bu yeni iletişim biçimlerini değerlendirirken dikkate alması gereken bir faktördür. Bu nedenle, ilerleyen dönemlerde sosyal medyanın daha etik ve daha doğru bilgi paylaşımını sağlamak için nasıl düzenleneceği konusu, büyük önem taşımaktadır.

Kamu politikalarının oluşturulmasında sosyal medyanın rolü ve etkisi, hem fırsatlar hem de zorluklar barındırmaktadır. Sosyal medya, kamu politikası sürecinde daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlama potansiyeline sahiptir. Bununla birlikte, bilgiye daha hızlı erişim ve geniş bir kitleye ulaşma imkanı sunmaktadır. Bu durum, halkın politika yapma sürecine daha aktif bir şekilde dahil olabilmesine ve bu süreçten daha fazla bilgi edinebilmesine yardımcı olabilir.

Bununla birlikte, sosyal medya platformları aynı zamanda yanıltıcı bilgilerin, propaganda ve manipülasyonun yayılmasında da önemli bir araç haline gelmiştir. Dezenformasyon, kamu politikalarının oluşturulma sürecini olumsuz yönde etkileyebilir, çünkü insanlar yanıltıcı bilgilere dayanarak yanlış sonuçlara varabilirler ve bu durum politika yapma sürecinde kötü kararların alınmasına yol açabilir. Dolayısıyla, sosyal medyanın etkisi, kamu politikalarının oluşturulma sürecinde hem olumlu hem de olumsuz yönde hissedilmektedir. Öte yandan, dezenformasyon ve manipülasyon gibi risklerin yönetilmesi, kamu politikalarının etkin bir şekilde oluşturulması ve uygulanması için hayati öneme sahiptir. Bu durum, sosyal medya düzenlemelerinin ve eğitiminin de önemini vurgulamaktadır. Kamu politikalarının oluşturulmasında sosyal medyanın rolünün tam olarak anlaşılması ve yönetilmesi, modern demokratik toplumların karşı karşıya olduğu en önemli zorluklardan biridir.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Yazarların, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek/Finansman Bilgileri:

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamışlardır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç yoktur.

KAYNAKLAR

- Acar, A. (1999). Siyasi Tercihlerin Kamu Yönetimine Yansıması. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (3), 311-318.
- Al-Fedaghi, S. (2012). A conceptual foundation for the Shannon-Weaver model of communication. International Journal of Soft Computing, 7(1), 12-19.
- Akıncı, B. (2018). Türkiye'de kamu politikası oluşturma sürecinde yeni aktör: Cumhurbaşkanlığı politika kurulları. OPUS International Journal of Society Researches, 9(16), 2128-2146.
- Bakırtaş, İ. (1998). Bürokrasinin Kamu Harcamaları Üzerindeki Artırıcı Etkisi [The Enhancing Effect of Bureaucracy on Public Expenditures]. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi [Master's Thesis], Eskişehir, Türkiye.
- Çevik, H. H., & Demirci, S. (2015). Kamu Politikası - Kavramlar, Aktörler, Süreç, Modeller, Analiz, Karar Verme [Public Policy - Concepts, Actors, Process, Models, Analysis, Decision Making]. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çıldan, C., Ertemiz M., Küçük E., Tumuçin H. K., & Albayrak D. (2012). Sosyal Medyanın Politik Katılım ve Hareketlerdeki Rolü [The Role of Social Media in Political Participation and Movements]. Akademik Bilişim 2012 Konferansı [Academic Informatics Conference], 1 Şubat 2012, Uşak, Türkiye.
- Demir, F. (2011). Kamu Politikası ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik Çerçevesi [The Theoretical Framework of Public Policy and Policy Analysis Studies]. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (30), 107-120.
- Demirel, D. (2010). Yönetişimde Yeni Bir Boyut: E-Yönetişim [A New Dimension in Governance: E-Governance]. Türk İdare Dergisi [Turkish Administration Journal], 466, 65-94.

- Doğan, K. C., & Ustakara, F. (2013). KAMUDA BİR YAPILANMA DÖNÜŞÜMÜ OLARAK E-DEVLET VE E-YÖNETİŞİM İLİŞKİSİ ÜZERİNE [On the Relationship Between E-Government and E-Governance as an Organizational Transformation in the Public Sector]. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 2(3), 1-11.
- Dye, T. (2013). *Understanding Public Policy*. (4th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Erat, V. (Haziran 2014). Türkiye’de Kamu Politikası Alan Yazını Üzerine Bir İnceleme [A Review of the Literature on Public Policy in Turkey]. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi [Gümüşhane University Journal of Social Sciences]*, 5(10), 92-117.
- Erkan, G., & Ayhan, A. (2018). Siyasal iletişimde dezenformasyon ve sosyal medya: Bir doğrulama platformu olarak teyit. org. [Disinformation and Social Media in Political Communication: Verification as a Platform]. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi [Journal of Akdeniz University Faculty of Communication]*, (29. Özel Sayısı [Special Issue]), 202-223.
- Eryılmaz, B. (2013). Bürokrasi [Bureaucracy]. In S. Sözen (Ed.), *Kamu Yönetimi [Public Administration]* (pp. 45-58). Ankara, Türkiye: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2979, Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 1933.
- Fallis, D. (2009). A conceptual analysis of disinformation. Paper presented at the iConference 2009 Papers 26.
- Fallis, D. (2014). A Functional Analysis of Disinformation. Paper Presented at the iConference 2014 Proceedings.
- Geçikli, F. (1999). Geçmişten Günümüze Propaganda Kavramı [The Concept of Propaganda from Past to Present]. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi [Istanbul University Journal of Communication]*, 9, 265-276.
- Göçoğlu, V., & Aydın, M. D. (2015). Kamu Politikası ve Sosyal Medya İlişkisinin Toplumsal Hareketler Bağlamında İncelenmesi [An Examination of the

Relationship between Public Policy and Social Media in the Context of Social Movements]. *Journal of International Social Research*, 8(37).

Gökçe, G., Şahin, A., & Örselli, E. (2002). Türkiye’de siyasetin bürokrasi üzerindeki etkisi: siyasallaşma [The Impact of Politics on Bureaucracy in Turkey: Politicization]. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi [Journal of Social and Economic Research]*, 2(4), 45-58.

Göymen, K. (2009, March 29). Yerel Siyaset Daha Fazla Güçlendirilmeli [Local Politics Should Be Strengthened Further]. Retrieved from <https://baskanlikreferandumu.siyasaliletisim.org/blog/2009/03/29/prof-korel-goeymen-yerel-siyaset-daha-fazla-gueclendirilmeli/>

Heywood, A. (2007). *Siyaset [Politics]*. Ankara: Adres Yayınları.

Hrdinová, J., Helbig, N., & Peters, C. S. (2010). *Designing Social Media Policy for Government: Eight Essential Elements*. The Research Foundation of State University of New York.

Karadağ, E. Y. (2015). Türkiye Perspektifinden Sivil Toplum Ve Sosyal Hizmet Çerçevesinde Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal Önemi [The Social Significance of Civil Society Organizations within the Framework of Civil Society and Social Services from a Turkish Perspective]. (pp. 9-17).

Karlova, N. A., & Fisher, K. E. (2013). İnsan Bilgi Davranışını Anlamak İçin Yanlış Bilgi Ve Dezenformasyonun Sosyal Yayılma Modeli [A Social Spread Model of Misinformation and Disinformation for Understanding Human Information Behavior]. *Information Research*, 18(1), paper 573. Retrieved from <http://InformationR.net/ir/18-1/paper573.html>

Kırık, A. M., & Yılmaz, B. T. (2018). Türkiye’de Sosyal Medya Okuryazarlığı’nın Gerekliliği Üzerine Bir Araştırma [A Study on the Necessity of Social Media Literacy in Turkey]. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi [Journal of Academic Social Studies]*, 79(6), 118-142.

Korkmaz, M. (2014). *Sosyal Medya-Kamu Politikaları Etkileşimi: Gezi Parkı Olayları Üzerine Bir Değerlendirme [Interaction between Social Media and Public*

Policies: An Evaluation on the Gezi Park Protests]. (Master's Thesis, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [Hacettepe University Institute of Social Sciences], Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalı [Public Administration and Political Science Department of Public Administration], Ankara, Türkiye).

Kurtbaş, İ. (2017). Toplumsal Hareketler Siyaseti Teori-Oluşum-Dönüşüm [Politics of Social Movements: Theory-Formation-Transformation]. Ankara: Detay Yayıncılık.

Lasswell, H. D. (1927). Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at. The American Political Science Review, 21(3), 627-631.

Metzger, M. J. (2007). Making sense of credibility on the web: Models for evaluating online information and recommendations for future research. Journal of the American Society for Information Science and Technology, 58(13), 2078-2091.

Modreanu, S. (2017). The Post-Truth Era? HSS, vol. VI, no. 3(2017), 7-9. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/320847825_The_Post-Truth_Era

Nuran, M. B. (2015). Geleneksel Medya ve Yeni Medya Etkileşiminin Gezi Parkı Gösterileri Bağlamında İncelenmesi [An Examination of the Interaction Between Traditional Media and New Media in the Context of Gezi Park Protests]. (Master's Thesis, Beykent Üniversitesi [Beykent University], İstanbul, Türkiye).

Palvia, S. C. J., & Sharma, S. S. (2007, December). E-government and e-governance: definitions/domain framework and status around the world. In International Conference on E-governance (Vol. 5, No. 1, pp. 1-12).

Qualter, T. H. (1980). Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi [Propaganda Theory and the Development of Propaganda]. Ankara Üniversitesi

Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi [Ankara University Journal of Political Science], 1(35). doi: 10.1501/SBFder_0000001406

Schlitzer, A. (2018). The spread of top misinformation articles on Twitter in 2017: Social bot influence and misinformation trends [Doctoral dissertation, The University of Arizona].

Tamzok, N. (2007). Kamu Politikası Analizi: Elektrik Enerjisi Sektörü [Public Policy Analysis: The Electricity Sector]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [Ankara University Institute of Social Sciences], Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Yönetim Bilimleri) Anabilim Dalı [Political Science and Public Administration (Management Sciences) Department], Doktora Tezi [Doctoral Dissertation], Ankara, Türkiye.

Tejasvee, S., Sarangdevot, S. S., Gahlot, D., & Sandal, S. (2010). E-Governance and Effective Deliverance of Information and Services to Citizens Architecture. *International Journal of Computer Science and Information Technologies*, 1(4), 298-302.

Toktay, Y. (2019). Sosyal Medyada Dezenformasyon, Manipülasyon Ve Propaganda Etkisi: Zeytin Dalı Harekatı Örneği [The Effect of Disinformation, Manipulation, and Propaganda on Social Media: The Case of Operation Olive Branch]. (Master's Thesis, Marmara Üniversitesi [Marmara University]).

Toprak, N. (2015). İnternet Gazeteciliğinde Haber Etiği, Misenformasyon Ve Dezenformasyon [News Ethics, Misinformation, and Disinformation in Internet Journalism]. (Master's Thesis, Afyon Kocatepe Üniversitesi [Afyon Kocatepe University], Fen Bilimleri Enstitüsü [Institute of Science and Technology], İnternet ve Bilişim Teknolojileri Yönetimi Anabilim Dalı [Department of Internet and Information Technology Management], Afyon, Türkiye).

Turan, C. (2015). Açıklığın Yanılsaması: Dezenformasyon Çağımızın Kitle İmha Silahı mı? [The Illusion of Transparency: Is Disinformation the Mass Destruction Weapon of Our Age?]. Paper presented at the Akademik

Bilişim Konferansı [Academic Informatics Conference]. Retrieved from <https://ab.org.tr/ab15/bildiri/54.docx>

Usta, A. (2013). Kamu Politikaları Analizine Kuramsal Bir Bakış [A Theoretical Perspective on Public Policy Analysis]. *Yasama Dergisi [Legislative Journal]*, (24), 78-102.

Yamı, Ş. V. (2009). Dijital Manipülasyon ve Medya Etiği [Digital Manipulation and Media Ethics]. In *Medya ve Etik Sempozyumu [Media and Ethics Symposium]*, Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi [Fırat University Faculty of Communication], Elazığ, 07-09 Ekim [October 07-09], 49.

Yayla, A. (2016). *Siyaset Bilimi [Political Science]*. Ankara: Adres Yayınları.

Yeğen, C. (2014). Bir Dijital Aktivizm Biçimi Olarak Slaktivizm: Change.org Örneği [Slactivism as a Form of Digital Activism: The Case of Change.org]. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi [Karadeniz Technical University Journal of Communication Research]*, 84-108.

Yılmaz, B., DüNDAR, G., & Oskay, T. (2015). Dijital Ortamda Aktivizm: Online İmza Kampanyalarına Katılım Davranışlarının İncelenmesi [Activism in the Digital Environment: An Examination of Participation Behaviors in Online Petition Campaigns]. *E-Journal of Intermedia*, Sayı: 2/2 [Issue: 2/2], 481-504. ISSN: 2149-3669.

https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/cumhurbaskanligi-iletisim-baskanligi-bunyesinde-dezenformasyonla-mucadele-merkezi-olusturuldu [Accessed April 10, 2023].

<https://www.milliyet.com.tr/siyaset/iste-taksim-dayanisma-platformunun-talepleri-1718886> [Accessed April 10, 2023].

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

We are currently faced with a world surrounded by the internet and social media platforms. It is the responsibility of everyone to be aware of the characteristics of these platforms, which allow for easy dissemination of disinformation, manipulation, and perception operations. Therefore, the aim of this research is to analyze the influence of social media on the formation process of public policies, specifically focusing on disinformation, manipulation, and propaganda. The opportunities provided by social media platforms have led to an increase in both the number of users and the popularity of these networks over time. One of the clearest indicators of this process is undoubtedly social movements. Users can come together on social media platforms and collectively attempt to change the course of social and political regulations or decisions to be made by political authorities in the process of public policy formation. The political authorities decide whether to consider the demands of this population, who are aware of the influential, inclusive, and encompassing effects of social media. However, this decision-making process is not always easy for political authorities. Neglecting the principles of transparency and openness in the process of public policy formation or the dissatisfaction of a certain segment as a result of the policies to be implemented will lead to reactions. In today's world, social media platforms present themselves as the most powerful venues where such reactions can be displayed. However, it can be said that the reactions that masses exhibit through social media as a form of political participation occasionally bring various problems along with them. One of these problems is the dissemination of falsehoods and disinformation during the process of sharing information. In the process of public policy formation, the recent discussions primarily revolve around the entrapment of the process by disinformation and manipulation on

social media, where events or masses are manipulated to channel false information towards a certain purpose and turn it into propaganda material.

Method

The methodology of this study is based on literature analysis, under the main heading of a conceptual framework, sequentially covering public administration, politics, policy, public policy, public policy analysis, processes in public policy, actors playing a role in public policy, the concepts of disinformation, manipulation, and propaganda, the phenomenon of social media, and the impact of social media on the process of public policy formation. The study aims to discuss the topic by considering the posts on social media in the perspective of disinformation, manipulation, and propaganda, and by analyzing the synthesized information obtained from the literature in the light of the data obtained, and to ultimately present solution recommendations.

Findings

One of the most well-known examples in relation to the subject is undoubtedly the mass street events that took place in 2013 known as the Gezi Park Protests, which were a reaction to the decision made by the political authority regarding Gezi Park. Numerous research studies have been conducted on this event. Since delving into those details would be a comprehensive task, they will not be discussed here. However, it can be stated that in relation to the protest demonstrations, much more false and misleading information was shared on social media than accurate information.

Conclusion

The development of communication technologies has undergone a significant evolution from written to digital media and eventually to social media. This

evolution has radically changed the way societies and individuals communicate. New media, through social media, has had a profound impact on the nature and influence of mass communication. It has also brought significant changes in fields such as marketing and advertising. However, it is evident that these developments have also brought a set of complexities. Issues such as perception management, distortion of information, and the blurring line between reality and illusion are challenges that arise as a consequence of technological progress. As Lippmann stated, the images created by mass media have widened the gap between perception and reality in the modern world. Ultimately, the power and influence of social media and new media in general have given rise to new challenges regarding the accuracy and misleading nature of information. This is a factor that society must consider when evaluating these new forms of communication. Therefore, the question of how social media should be regulated in order to facilitate more ethical and accurate information sharing is of great importance in the coming years. The role and impact of social media in the formation of public policies present both opportunities and challenges. Social media has the potential to provide greater transparency and accountability in the public policy process. Additionally, it enables faster access to information and reaching a wider audience. This can facilitate the active participation of the public in the policy-making process and enable them to gain more insights from it. However, social media platforms have also become significant tools in the dissemination of misleading information, propaganda, and manipulation. Disinformation can negatively affect the process of public policy formation as individuals may reach incorrect conclusions based on false information, leading to poor decision-making in the policy process. Therefore, the impact of social media is felt in both positive and negative ways in the process of public policy formation. On the other hand, managing risks such as disinformation and manipulation is crucial for effective formulation and implementation of public

policies. This highlights the importance of social media regulations and education. Understanding and managing the role of social media in the formation of public policies is one of the key challenges faced by modern democratic societies.